

De Grote Kerk van Breda en de Slag bij Waterloo

Wim Spapens onthult de historische reden waarom de Katholieken, ten tijde van Napoleon, "Hun" Grote Kerk niet terugkregen

Vaak wordt de vraag gesteld waarom Breda in de Franse Tijd (1795-1813) zijn Grote Kerk niet heeft teruggekregen, nadat Napoleon in 's-Hertogenbosch de Sint-Jan wel aan de katholieken had teruggegeven.

In mijn boek *Bredase kerken door de eeuwen heen* (juni 2008) heb ik die vraag beantwoord. Kort samengevat zat de zaak als volgt in elkaar:

De hervormden in Breda beriepen zich op de onherroepelijke staatsregeling van 1801, die bepaalde dat geloofsgemeenschappen die kerken mochten behouden die zij aan het begin van de eeuw gebruikten voor hun diensten.

Toen de Franse keizer 6 mei 1810 Breda bezocht¹, kwamen de notabelen van de stad bij hem hun opwachting maken in Huize Justinus, Departementaal Gerechtsgebouw aan het Kasteelplein. De dominees hadden zich keurig in hun ambtskleding gehuld, maar de pastoors hadden zich er niet speciaal voor gekleed. Voor iemand die door de paus was geëxcommuniceerd omdat hij de Kerkelijke Staat had bezet (1808), en zijn eerste vrouw, Josephine de Beauharnais, had verstoten, om tegen alle kerkelijke regels in met Marie-Louise van Oostenrijk te trouwen, hoefde je geen eerbied te hebben. Napoleon schoot uit zijn slof, schold de pastoors uit voor imbecielen: "Ghij hebt den moed in uw burgerpakje voor mij te verschijnen."

Is de Grote Kerk van Breda daarom aan de neus van de katholieken voorbij gegaan? Kleine oorzaken kunnen inderdaad grote gevolgen hebben! Het is een leuk en vaak verteld verhaal, maar in werkelijkheid lag het anders.

Op 15 mei 1810 vaardigde Napoleon namelijk al een decreet uit waarin bepaald werd dat de Grote Kerk weer ter beschikking van katholiek Breda moest komen. Waarom dat uiteindelijk niet is gebeurd, is een ander verhaal.

De hervormden begonnen jaren van touwtrekken; de katholieken kwamen zelf met alternatieven, maar hadden van begin af aan (1809: 7751 katholieken, 1589 hervormden!) moeten voorstellen de Markendaalse Kerk, niet te verwarren met de latere Barbarakerk uit 1869, aan de hervormden te geven.

Dat is niet gebeurd en ondertussen verslechterde de politieke situatie voor Napoleon. De tocht naar Rusland (1812) werd een ramp; in oktober 1813 verloor hij de volkerenslag bij Leipzig, waarna hij werd verbannen naar Elba.

In Nederland werden ondertussen voorbereidingen getroffen om het koningschap aan de Nassaus (Willem I) te geven. Maar Napoleon ontsnapte 1 maart 1815 van Elba en als , ja als hij 18 juni 1815 niet bij Waterloo was verslagen en zijn gezag over Europa had kunnen herstellen, ja, dan zou hij misschien zijn decreet ten uitvoer hebben gebracht en zou de Grote Kerk weer een katholieke kerk zijn geworden.

Het liep dus allemaal anders dan gekund zou hebben en koning Willem I hakte in 1821 de knoop door: de hervormden mochten De Grote Kerk houden en de katholieken kregen, als compensatie, geld voor het bouwen (1837) van een nieuwe kerk, de huidige kathedraal in de Sint Janstraat.

Wim Spapens december 2008

---

¹ Bron: G. Hulsmas, 'Een merkwaardige audiëntie van Napoleon te Breda', in: *Bijdragen voor de vaderlandsche Geschiedenis en Oudheidkunde*, 1931